

Μικρούλια 'ναι τὰ δύστυχα, κατὰ τὸ στίχο τοῦ Πάλλη. Γιατὶ τὸ κακὸ εἶναι γενικὸ, γιατί αὐτὴ 'ναι ἡ συστηματικὰ πολιτικὴ τῆς Τούρκικης διοικήσεως, καὶ τῶν Τούρκικων δικαστηρίων, νάφαιρουν ἀπ' τοὺς Ρωμίους—ραγιαδες ἢ ψευτολεύτερος— καὶ νὰ τοὺς βγάζουν τὴν ψυχὴν, γιὰ νὰ δυναμώσουν τοὺς δικούς των.

*

Τῶν ἄλλων ἐθνῶν οἱ κοινότητες στὴν Τουρκία μπορεῖ κάπου κάπου νάβαι καὶ πιὸ φτωχὲς ἀπὸ μᾶς, ὅπως οἱ Ὀθραῖοι σὲ μερικὰ μέρη, μὰ γιὰ πολλοὺς καὶ διάφορους λόγους δὲν ὑποφέρνουν οὔτε τὰ μισὰ ἀπ' ὅσα ὑποφέρνουν ἡμεῖς. Κ' ὕστερ' ἄς λέμε κιόλας δίχως νὰ ντρεπούμαστε πὺς εἴμαστε ἢ προνομιοῦχα στὴν Ἀνατολὴ φυλὴ καὶ τὸ ἔθνος τὸ πιὸ προοδευτικὸ. Βρὲ δὲν ἀφίνετε τίς ζευζικιὲς αὐτές, κακομοίρηδες; Γιὰ τί πράμα μποροῦμε νὰ καμαρώσουμε τὴν ἑαυτὸ μᾶς, δὲ μὴν λέτε; Γιατὶ αἰτία πού δὲν προκόβουμε δὲν εἶναι τῶν Τούρκων ἢ καταπίεση ἢ ἐξαιρετικὴ σ' ἑμᾶς, αὐτὴ 'ναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κακομοιριᾶς μᾶς καὶ ἀκόμη πειότερο θὰ μᾶς βαρύνει ὅσο ἡμεῖς παίρνουμε τὴν κάτου βόλτα. Κ' οἱ Ὀθραῖοι ἀκόμη καλύτεροί μᾶς εἶναι τώρα, ἀφοῦ ζοῦν καὶ βασιλεύουν στὴν Τουρκία— ἄς πᾶν νὰ τοὺς διώχουν ἀπ' ἄλλου—μὲ τὴ ζηλευτὴ ὁμόνοιᾶ τους, ἂν καὶ στὸ σύνολο εἶναι πολὺ φτωχότεροί μᾶς. Ἡ ἔνωση τοὺς δίνει δύναμη. Ἀκόμη καὶ γεωργικὰ Σκολεῖα ἔχουν οἱ Ὀθραῖοι στὴν Ἀνατολὴ καὶ ἐπαγγελματικὰ καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλα. Πού εἶναι τὰ δικὰ μᾶς, ἐξὸν τῆς Σάμος τὸ ἐπαγγελματικὸ; Καὶ τᾶλλα τους τὰ κοινὰ σκολεῖα, ἂν ὄχι τίποτις ἄλλα, ἀλλὰ τοῦλάχιστο δίνουν στὰ Ὀθραῖοπαιδὰ μερικὲς γνώσεις πού τοὺς χρειάζονται γιὰ νὰ ψευτοζήσουν ἔστω, ἄς μὴν ποῦγε γιὰ νὰ καλοζήσουν. Κι ὅτι εἶναι ὅπως τὸ λέω δείχεται ἀπ' τὸ ὅτι ὄχι λίγα Ἑλληνόπουλα πηγαίνουν σ' Ὀθραῖτικὰ σκολεῖα κατώτερα ἀπ' τὰ Ἑλληνικὰ πού τέλειωσαν, γιὰ νὰ μάθουν μερικὰ πράματα πού μὲ τὸ κερὶ νὰ ψάχνουν, δὲν τὰ βρίσκουν στὰ δικὰ μᾶς. Γιατὶ τὰναθεματισμένα τὰ δικὰ μᾶς τὰ σκολεῖα τί δίνουν στὰ Ἑλληνόπουλα; Ὅχι μόνο δὲ δίνουν τίποτα, παρὰ καὶ ἀφαιροῦν πολὺ, μὰ πάρα πολὺ, ἀπ' τὴ φυσικὴ τῶν παιδιῶν μᾶς ἐξυπνάδα καὶ ἰκανότητα γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Κι ἄς μὴ μὴ παρατηρήσει κανεὶς πὺς αὐτὸ γίνεται παντοῦ, οἱ σπουδασμένοι θεωρητικὰ νέοι νὰ μὴν πιτυχαίνουν στὴ δουλειὰ ὅσο κείνοι πού ἀπὸ μικροὶ μπαίνουν στὴν πραγματικὴ ζωὴ. Δὲν πρόκειτ' ἰδῶ γιὰ μεγάλες σπουδές— πού ξέρομε καὶ σ' αὐτές τὴν προκοπὴ μᾶς καὶ πού τὸ πειότερο εἶν' ἄχρηστες γιὰ τίς πρώτες μᾶς ἀνάγκες τῆς ζωῆς— πρόκειτ' ἰδῶ γιὰ τὰ δημοτικὰ σκολεῖα καὶ τὰ λίγο ἀνώτερα τους, τί δουλειὰ κάνουν τὰ δικὰ μᾶς καὶ τί δουλειὰ κάνουν τὰ ξένα.

Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά οἱ Ἀρμένηδες εἶν' ἐκεῖνοι ποῦχουν τὸν παρὰ στὴν τσίπη, ὄχι βέβαια ἐπειδὴς γεννήθηκαν φασκιωμένοι μὲ λεφτὰ. Κ' οἱ ἴδιοι πάλι, Ὀθραῖοι καὶ Ἀρμένηδες, μὲ λογῆς λογῆς, Ἑυρωπαϊοὺς βαστοῦνε ὅλο τὸ μεγάλο ἐμπόριο ἀφίνοντας καὶ λίγα ψίχουλα γιὰ μᾶς. Φαίνεται γι' αὐτὴ δὲ ὅλη μᾶς τὴν προκοπὴ, τὴν τόσο μεγάλῃ σ' ὅλα, θὰ παίρνουν παρὰ σ' ἑμᾶς τὸ Σουλτάνο μερικοὶ Ἑλληνες ὑπουργοὶ καὶ πρωθυπουργοί. Βέβαια, εἴμασ' ἡμεῖς τὸ ἐκπολιτιστικὸ στοιχεῖο μὲς' στὸ κράτος τοῦ Ἑχουμε, λέει, καὶ τὰ προνόμια τῆς Ἑκκλησίας μᾶς καὶ εἴμαστε γεροὶ ἀπὸ τίς πλάτες. Αὐτὰ τὰ περίφημα προνόμια πού κάθε λίγο μᾶς χτυποῦνε τίς καμπάνες οἱ δικοὶ μᾶς ἀπ' τὴν Πόλη πὺς κιντυνεύουν, ἄ δὲν εἶμαι γελασμένοι, δὲ χρησιμεύουν σὲ τίποτις ἄλλο παρὰ νὰ παχαίνουν τοὺς παπαδες καὶ νὰ κρατοῦνε ὑπόδουλη σ' αὐτούς τὴν ἐκπαίδεψη. Σκεφτῆτε πιά, ἂν εἶν' ἔτσι, τί λαμπρὰ προνόμια πού τᾶχουμε! Νὰ

μὴ μᾶς τὰβασκάνουν! Κι ἀλήθεια εἶναι προνόμιο καὶ αὐτὸ γιὰ μᾶς, νὰ βλέπεις λόγου χάρι ἐκεῖ κάπου στὴ Μικρὰ Ἀσία, ἀπ' τὴ μιὰ νὰ σκοτώνουν οἱ Τουρκοκρητικοὶ, κάμποσες μέρες στὴ γραμμὴ, ἀπὸ ἑνα-δύο Ρωμίους χωρὶς ὁ χαριτωμένος προνομιοῦχος Μητροπολίτης νάνοῖξει γιὰ διαμαρτύρηση τὸ στοματάκι του, καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη νὰ βλέπεις τὸ σβέρχο καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν τῶσων ἄλλων παχειῶν συναδέσφων του νὰ χοντραίνει ὁλοένα.

*

Σ' αὐτὴ τὴ θέση βρίσκονται τὰδέρφια μᾶς ἕνα γῦρο. Ἄν ἡ Ἑλλάδα εἶτανε κράτος τῆς προκοπῆς δὲ θάταν ἔτσι τὰ πράματα, γιατί ἡ δύναμὴ τῆς καὶ ἡ ἐπιστήμη τῆς καὶ οἱ τέχνες τῆς καὶ ὁ πλοῦτος τῆς καὶ τὸ νόμα τῆς τὸ καλὸ θάχαν καὶ ἐκεῖ τὸν ἀντίχτυπό τους καὶ ἀκόμη καὶ τὰ μέρη πού τώρα μᾶς ἀμφισβητοῦνε ἄλλοι θὰ τᾶχε ἀπὸ καιρὸ καταχτημένα ἢ Ἑλλάδα προτοῦ νὰ δουλέψει στρατὸς γι' αὐτὸ καὶ ἀνταρτικὰ σώματα. Μὰ τώρα; Τώρα ὅπως εἶναι καταντημένη καὶ ἡ ἀνεξάρτητη ἀκόμη αὐτὴ γωνιά διώχεται καὶ σκορπίζει τὰ παιδιά τῆς καὶ, ὅπως γράφτηκε κάπου, κάνει ἐξαγωγή ἀπ' ἀνθρώπους, ἐνῶ ἡ Βουργαρία ἐξάγει χτήνη. Καὶ βρίσκονται δυστυχῶς καὶ ἄνθρωποι μεταξὺ μᾶς νὰ τὸ συζητοῦν τὸ πρᾶμ' αὐτὸ, ἂν κάνει καλὸ στὴν Ἑλλάδα ἢ κακὸ ἢ μετανάστευση. Στέλνουνε, λέει, τόσα χρήματα ἰδῶ-πέρα καὶ πλουταίνει ὁ τόπος καὶ τὸ κάτω κάτω δὲ, τὴ λησμονοῦνε οἱ πειότεροι τὴν πατρίδα, παρὰ γυρίζουνε πάλι πίσω ὕστερ' ἀπὸ καιρὸ. Κ' ἐγὼ λέω, γιὰ τοὺς πειότερους τοῦλάχιστο, κάλλια νὰ μὴ γυρίζουν πίσω, γιατί σὰ φεύγουν ἀπὸ δῶ τραβοῦνε μαζί τους καὶ τὰ νεῦρα τῆς φυλῆς καὶ γυρίζοντας κουβαλοῦνε στὴ ράχη τὴ Σύφιλη καὶ τὴ Φθίση καὶ λογῆς λογῆς ἄλλες πληγές. Τὰ παθιασμένα κορμιά κάλλια νὰ ξεχνοῦνε τὴν πατρίδα. Φτάνει πού φεύγοντας τὴν ἐρημώνουν τὴν Ἑλλάδα. Σ' αὐτὸ τὸ κακὸ ἄς μὴ προσθέτουν ἄλλο χειρότερο μὲ τὸν ἐρχομὸ τους.

Διώξιμο λοιπὸν καὶ ρήμαγμα καὶ μέσα καὶ ἔξω. Αὐτὴ 'ναι ἡ κατάστασή μᾶς. Κατάσταση πού πολὺ στραβὰ θένε μερικοὶ νεραουλιασμένοι νὰ τὴν συγκρίνουν μὲ τίς παλιὲς ἀποικίες. Σὰ νὰ ἐκμεταλλευθήκαμε καὶ τὸ τελευταῖο πιτραδάκι καὶ ἐπειδὴς πλημμυρήσαμε πιά καὶ δὲ χωροῦμε, στέλνουμε ἀποικίες! Χαριτωμένες ἀλήθεια ἀποικίες σὰν ἀπὸ βώδια φορτωμένα σὲ κάτι παλιοβάπορα. Τέτοιες ἀποικίες μπορεῖ νὰ στέλνει μονάχα ἡ ἀβδερτωσύνη μᾶς, ἡ ἀτιμία μᾶς, ἡ ἀμυαλιά μᾶς. Μερικὲς κοινότητες π' ἀνθοῦνε, στὴν Αἴγυπτο ἢ στὴν Ἑυρώπη, δὲ σημαίνουν τίποτα μὲς' στὴ γενικὴ σαπίλα. Κεφάλι πρέπει νὰλλάξουμε, ἄ δὲ μᾶς ἀρέσει ἡ κατάστασις αὐτὴ. Νὰ λέμε μονάχα πὺς φταῖνε ὅλοι μᾶς, πού καὶ αὐτὸ δὲν τὸ λέγαμε πρὶν λίγα χρόνια, δὲ φελάει τίποτα, ὅσο ἐσὺ, κύριε ὑπουργέ καὶ ἐσὺ κύριε βουλευτὴ καὶ δημοσιογράφε καὶ δάσκαλε καὶ δικηγόρε καὶ γιατρὲ καὶ ἀξιωματικὴ καὶ ἐσεῖς πού φοράτε τὰ φαρδομάνικα, ἐνῶ λέτε πὺς φταῖτε, ξακολοῦθατε νάσαστε οἱ ἴδιοι καὶ οὔτε ζητᾶτε νὰ μελετήστε τὰ γιατρικὰ πού θὰ μᾶς γιατρέψουν καὶ καθέναν χωριστὰ καὶ ὅλους μαζί, μόνο σὰς φτάνουνε, γιὰ νὰ χορτάστε καὶ νὰ ξεχάστε ὕστερα, μερικὰ κολοκυθόλογα πεταμένα στὸ χαρτί καὶ στὸν ἀγέρα. Κεφάλι πρέπει νὰλλάξουμε. Κι ὅσα κεφάλια δὲν ἀλλάζουνε θένε σπάσιμο καὶ χρέος μᾶς νὰ τὰ σπάσουμε ἢ τοῦλάχιστο νὰ τὰναγκάσουμε νὰ φροντίζον μόνον γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους καὶ γιὰ κανέναν ἄλλον.

Καλὴ μᾶς φώτιση

22. 5. 1906.

Α. Π.

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Einem Freund aus Juhentagen

1.

Παρακαλῶ σας σύγνερα βουβὰ βουβὰ διαβῆτε καὶ πάρτε πέρα τὴ βουή καὶ τὸ βαρὺ σας ἤτικιο, κάπου τρομάζει μιὰ ξανθὴ καὶ κλαίει μοναχουλα καὶ εἶμαι μακριὰ τῆς—κοίμησε γλυκὴ μου ἀποσπερίτη τὸ λούλουδο πού σᾶρξα μετ' τὴ δροσιὰ τοῦ Μᾶη καὶ στάλαξέ του στὴν ψυχὴ σταλιὰ σταλιὰ τὸ μέλι· παρακαλῶ σας σύγνερα βουβὰ βουβὰ διαβῆτε καὶ πάρτε πέρα τὴ βουή καὶ τὸ βαρὺ σας ἤτικιο...

2.

— Καρδιά

γερὴ καρδιά
νᾶχης διαβάτη
πού πᾶς στὰ ξένα·
μαῦρε! τί κλαίς;
μιὰν ἀγκαλιά
φτωχὴ γιὰ σένα
ὀλόδροσο βασταίε τὸν μπάτη
τὸν μπάτη τῆς ἀλημονιᾶς;
Καρδιά
γερὴ καρδιά
νᾶχης διαβάτη
πού πᾶς στὰ ξένα—
βαλασοποῦ! λάλησε
καὶ χάθηκε στὰ νέφη...
... ἰνήρυχος ὁ οὐρανὸς σὰν τᾶφος
στὸν ἄλατον ἄκεανὸ
γιὰ τὴν αἰωνιότητα
θλιμμένα λόγια λέει.
Στὴν ἐρημὴ ἀχρογιαλιά
φτωχὸς διαβάτης
γονίτισεν ὀλότρεμος
καὶ δίσταει καὶ κλαίει.

1904 ΔΕΛΜΟΥΖΟΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΧΙΕΣΙΝΗ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΝΗ ΡΟΥΣΣΙΑ

ΕΝΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΠΕΖΟ ΠΟΙΗΜΑ
ΤΟΥ ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ

Ὁ γνωστὸς χρονογράφος τῆς ἐπαναστατημένης Ρουσίας, ὁ «Στεπνιακ» (Ἄ. Κραβτσίνσκη) στὸ πολύκροτο βιβλίον του «Ἡ Ὑπόγεια Ρουσία», γράφει κάπου: «Οἱ δίκαιες τῶ Ρούσσω παναστατώνες πού γινόντουσαν στὰ 1877 καὶ 1878 εἶτανε συγχρόνως καὶ ἀπθέσες τους. Ἡ Ρουσσικὴ Κυβέρνησις θέλοντας νὰ μιμηθεῖ τὴ Γαλλία τῆς Δεύτερης Αὐτοκρατορίας, πούξερε νὰ παίξει τόσο καλὰ μὲ τὸ «Κόκκινο Φάντασμα», ἀποφάσισε νὰ γίνῃ ἡ πρώτη μεγάλη δίκη—πού ὀνομαστῆκε ἡ δίκη τῶν 50—μὲ ἀνοιχτὲς τίς πόρτες, δηλ. μπροστὰ στὸν κόσμον.» Ἡ Κυβέρνησις ἔλπιζε πὺς ὁ κόσμος, σὰ μαθεῖ τίς λεπτομέρειες τῆς συνωμοσίας, θὰ τρομάξει καὶ θάφρισε καταμέρος τίς φιλελεύτερες ιδέες, πηγαίνοντας μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀρχῶν. Μὰ ὁ λογαριασμὸς τῆς βγῆκε κάλπικος. Κ' ἐκεῖνοι ἀκόμη πού δὲν πολυαγαποῦσαν τοὺς παναστατες, τὰ χάσανε μὲ τὴ γληγοράδα πού στελνόντουσαν οἱ φτωχοὶ στὴν αὐτοθυσία τους.

—Νὰ καὶ ἄλλες ἀγιοσὶ ἔλεγε ὅποιος ἔτυχε νὰ βρεθεῖ σ' ἐκείνη τὴν περίφημη δίκη.

Τὰ ἴδια πάνου κάτου εἶπανε γιὰ τοὺς γενναίους ἐκείνους ἀγωνιστὲς τῆς Ἀλήθειας καὶ τῆς Ἰδέας, ὅλοι σχεδὸν οἱ Ρούσοι συγγραφεῖδες κείνης τῆς ἐπο-

* Στὴ Ρουσία ὅλες οἱ δίκαιες τῶν πολιτικῶν ἐγκλημάτων γίνονται μυστικά, δηλ. μὲ μόνον τὸ δικαστήριον (δίχως ἐνόρκους), τὸ δικηγόρο καὶ ἕνα συγγενὴ τοῦ κατηγορούμενου.

χής. Τα περισσότερα έργα τους ίσως τα σήμερα κυκλοφορούσαν μυστικά, κ' έτσι μείνανε άγνωστα στο μεγάλο Ρούσσο κοινό. Βέβαια, οι περισσότεροι μορφωμένοι Ρούσοι, στα φοιτητικά τους χρόνια, τα ρουφούσανε λαίμαργα στις, έτσι νάν τις πούμε, μυστικές «απόγειες» εκδόσεις, καλυπτομένα, καιιά φορά και κακοαντιγραμμένα. Έτσι μαθαινε σιγά σιγά και κρυφά ή Ρούσση νεολαία την άληθινή, ζωντανή κ' επίσημη ιστορία της πατρίδας της. Σήμερα, στη σχετική λευτεριά που με τη βία άποχτησε ο Ρούσσιος λαός, άρχεται άπ' αυτή «απόκρυφα» έργα βγήκανε σε φανερές εκδόσεις, άν και παλι μόλις βγει κανένα τέτοιο «απαγορευμένο» βιβλίο, σε δυο τρεις μέρες άστυνομία και λογοκρισία άρχίζουν να το κατασχέτουνε.

Δώ και λίγες βδομάδες βγήκε σε κομψό βιβλιοράκι ένα ανέκδοτο πεζό πόημα, «Τό Κατώφλι», του Ίδαν Τουργκένιεφ, ένα άπό τα ζετήματα μαργαριτάρια του μεγάλου Ρούσου συγγραφέα. Μία τέ λίγες μά χτυπητές γραμμές ζουγκρίζει υπέρλαμπρα τη μυστική εκείνη έκσταση, με την οποία οι άθροποι, στην πιο λαμπρή περίοδο της ζωής τους, πετούνε λύτερα μακριά της τό ποτήρ, της χαράς και της άπόλαψης, για να πάρουν τό δρόμο του πόνου και του μεγαλύτερου μαρτυρίου που μπορεί κανείς να φανταστεί, για να παρηγοηθούν για πάντα, στο όνομα της Άλήθειας και της Δικιοσύνης, πατέρα, μάνα, άδέρφια, άντρα, γυναίκα, παιδικά.

Στην πρώτη πρώτη γραμμή των άγωνιστάδων της Λευτεριάς θάνατωσάνε κανείς τη Ρούσσα, είτε κορίτσι, είτε μάνα, και χτες και σήμερα, στον καιρό τώ «Δεκαεβριστών» (στα 1898), πρό δυο μήνες στις μεγάλες ταραχές της Μόσκας, και σήμερα άκόμα στα διάφορα παναστατικά κομιτάτα και στο γενικό έργατικό σηκωμό.

Και μέσα στην πινακοθήκη τώ γυναικείων τύπων του Τουργκένιεφ, ή ήρώισσα που παρουσιάζεται στο «Κατώφλι» είναι μια άληθινή αποθέωση της Ρούσσας γυναίκας. Να τό έργο:

ΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ

Βλέπω ένα πελώριο χέριο. Στο μπροστινό ντουβάρι μια πορτίτσα άνοιχτή. Πίσω άπ' την πόρτα πηχτό σκοιάδι άπλώνεται.

Στό κατώφλι στέκεται μια κόρη, μια Ρούσσα κοπέλλα. Παγωνιά σκορπιέται άπ' τό σκοιάδι και μαζί

με τό κρού ρέμα, βγαίνει άπό κει μέσα, άπ' τα βάρθη, μια οβυομένη άργιά φωνή:

—Ω σό, πού θέλεις να προάσεις αυτό τό κατώφλι, ξέρεις τί σε καρτεράει μέσα;

—Ξέρω! άπαντάει ή κοπέλλα.

—Κρού, πείνα, μίσος, περιγέλιο, περιφρόνηση, φυλακή, άρρώστια, πόνος, μορσεί και θάνατος.

—Ξέρω!

—Μοναξιά και λημοσύνη!

—Ξέρω! Είμ' έτοιμη. Είμαι πρόθυμη νάν τα δεχτώ όλα τα μαρτύρια, όλους τους πόνους!

—Κι όχι μόνο άπ' τους δειχτούς, μά κι άπό τους συγγενήδες και τους φίλους σου;

—Ναι... Κι άπ' αυτούς.

—Είσαι πρόθυμη να θυσιαστείς;

—Ναι!

—Νά θυσιαστείς δίχως νάν τό μάθει κανείς, δίχως κανείς νάν τό γνωρίζει πως θά θυσιαστείς και δίχως κανείς να μορσέσει ποτέ να μνημονέψει τ'όνομά σου;

—Δέ μου χρειάζονται ούτε συχαρήκια, ούτε συμπόνια. Καμά δόξα δέ μου χρειάζεται.

—Είσαι έτοιμη ακόμα και κακούργημα να κάμεις;

—Η κοπέλλα ξακνυσε τό κεφάλι της:

—Είμαι έτοιμη και για κακούργημα.

—Η φωνή σόλασε, μά σε λίγο ξανακούστηκε:

—Ξέρεις πού άργότερα μορσείς να χάσεις την πίστη σου σ' ό,τι πιστεύεις σήμερα και μορσείς άξανα νάν τό νιώσεις πως έκαμες λάθος και θυοίσαες άδικα των άδικων τα νιάτα σου;

—Τό ξέρω κι αυτό, μά θέλω να μπώ!

—Έμπα!

Κ' ή κοπέλλα διάβηκε τό κατώφλι κ' ένα βαρύ παραπέτασμα την έκρυψε.

—Θεότρελλή! άκούστηκε μια φωνή.

—Άγία! άκούστηκε μια μεγάλη βουή χιλιόφωνη.

*

Άγιοι, να πούμε και μείς για τα γενναία παληκάρια, άγώρια και κορίτσια, που με τη ζωή τους και τό αίμα τους χαράζανε τό δρόμο της Λευτεριάς και της Δικιοσύνης για τα 130 μιλιούνια άθροπινες ψυχές που βασανίζονται στη μαύρη νύχτα της Τυραννίας και Σκλαβιάς.

Δόξα στους πολεμιστάδες της Ίδέας. Κι άν πέφτουνε νικημένοι—πάντα νικούν.

Μόσκα 12 του Μην 1906.

ΜΙΧ. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΗΣΙΩΤΙΚΑ ΔΗΗΜΑΤΑ

V

ΤΟ ΚΟΧΙΑΙ

Ο τραγουδιστής με βυθισμένο τό μάτι του στο βύθος της Άκρογιαλιάς.

Ω την Ήσκιετή την άκρογιαλιά· ποτές ο Ήλιος δέν την είδε· σάν χάρις και σάν σπηλιά.

Έκει οι θαλασσινοί του κούφιου κόσμου Ήσκιο, τότε κοιμούνται ξαπλωμένοι στην άτάραχή της άγκυλιάς, τότε στήνουν δαιμονικό χορό, σκιρτώντας με τ' άφρισμένα κύματα ως στην κορφή των άπότομων βράχων...

Εδώ, τέτοια στιγμή, ο τραγουδιστής, ο χλωμός τραγουδιστής, με βυθισμένο τό μάτι του στο βύθος της Άκρογιαλιάς· είδω σάν απόκοσμος Ήσκιος, παραπονεμένος για των άδερφών του, των άλλων Ήσκιων, τον άλλόφρονο χορό, εκαθότανε άποτραβηγμένος άπάνω εκεί στην άπόκρημνη άκρογιαλιά.

Και είτανε νύχτα· νύχτα δίχως φεγγάρι, μαύρη νύχτα...

Σιγά σιγά όλα έπαψαν και οι θαλασσες έσώπασαν· και ο Φλόισθος πιά δέν άκουγότανε· σάν ύπνος, σάν άπακρωμα όλων των στοιχείων· είδος βαρείας γαλήνης.

Τώρα μόνον εκείνος εκεί, ως του· Άπείρου ή σκοτεινή έκταση...

*

Κάποιος τότες ήχος άκούστηκε· κάτι σάν τραγούδι τριζονιού, κάτι σάν ήχος κιθάρας άπό δάχτυλα πρωτόμαθου κιθαριστή.

Τί να είτανε τό παράχορδο εκείνο τερέτισμα; Είχε κάτι άπό στεναγμό και κάτι άπό τρεμάμενο γέλι· άλλόκοτη φωνή· μήτε ανθρώπου, μήτε πουλιού, και ανθρώπου και πουλιού.

Και ο Τραγουδιστής σάν άπό βαθειά νύκνη άργοξύπνησε, λές, στού ήχου τό άργολάλημα.

Θωρεί γύρω του, στέκεται προσεχτικός· ψάχνει τα στήθη του· θαρρεί, πως μέσ' άπό τα σπλάχνα του άνέβαινε της καρδιάς του ο παλμός—τόνος και στεναγμός— παραλάλημα της ψυχής του...

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΔΗΗΜΑΤΑ

Η ΑΣΠΡΗ ΓΕΝΙΑ

Του Άλέξη Παλλάν

A'.

«Έσύ στάσου μακριά όρθός και κοίτα με στα μάτια μέσα ώσπου να λιγωθώ και να πάρει χώμα ή πλάτη μου· έπειτα θά καμωθώ πως κοιμάμαι και ζύγωσε να μου κόψεις τό γλυκόνειρο μου που θά μέχει σα μαγεμένη. Σεκούμπωσε κρυφά τον όρθωμένο κόρφο μου και κάμε πως ροιιάζει: θά σου τινάξω δυο γερές παταριές που νανάψουν τα μάγουλά σου σάν τό σίδερο και να βουγκανούν τάφοτιά σου σάν καμπάνες ίσα με ταχιά τό βράδι...», παίξει τα χείλια ή όμορφη γυναίκα καθόμενη τανάκουκουρδα στη ρίζα μιανής γλυκομηλιάς, κοντά στην άκροποταμιά.

Μέσα στη λάβρα του δειλιού ο κοντός καμπίσιος με τό ήλιοψημένο πρόσωπο, σάν ένα καρβέλι, ξεκαρδίζεται στα γέλια, κουνάει τα μελαψά του χείρια και τανιέται αγνάγια της στα νύχια για να ισιάσει σάν τό κυπαρίσι. Μά σε λίγο άστοχάει τό παιγνίδι που άραδάει ή Φώτω και κοντοζυγώνει στον ήσκιο της.

«Κάλιο να πάρω κ' έγώ λίγο δροσερό κατάψυχο ξαπλωμένος είδώ μπροστά στα πόδια σου, πέρια να ξεροκαίωμαι σάν τη βρίζα του κάμπου. Περπατούσα πεζός άπ' τα χαράματα και κεντούσα τα φορτωμένα μουλτρια για να φτάσω λίγο μέρα και να σε συντύχω.—Θά με κλωστήσεις, γελαδούλα μου;...»

Και ξεφλουδίζει βιαστικά ένα χοντρό και μελανό σύκο για να τό στουπώσει μες τό ροδινό στόμα της μυλωνούς που σείεται και μαζώνει τα πηχτομένα σάλια.

«Έλα γλήγορα!.. Ός ποτές θά καθήσεις με μένα, καλέ μου;», ρωτάει και μασάει.

«Ίσα με νάρθει ο Χάρος να με ξυπνήσει. Μακαρίτης θά γένω άπό τα τώρα για τον άλλο κόσμο. Άχ, νάχα κ' ένα ποτήρι ραφανιώτικο κρασί που να μπαίνει ή μύτη μου μέσα για να μη ζημιώνουμαι!..»

«Όχι! Θά σε κεράσω έγώ με τό σταμνί μου...».

Η παιγνιδιάρια γυναίκα πετάει όμπρός τόλο στρόγγυλο μούτρο της κι ο Βάγιος Χαδούλης της κολνάει σταβρωτά φιλήματα στα μηλομάγουλα και στο λαιμό. Σάν άπλώνει κατόπι τα ξερόχερα να την κορφολογήσει, πετχενεται εκείνη σάν την άκριδα πάνω· άφτός δοκιμάζει να την κρατήσει άπό τη χαμηλοζωσμένη ποδιά και μόνο μία λουρίδα του άπομνέσκει στα δάχτυλα ξεσκισμένη. Άρχινάει να τρέχει φρενιασμένη στην άκροποταμιά με κάτι σκεπασμένα γαργαρόγελα που μοιάζουνε σάν τό κρούσταλο νερό που σπάζει άπάνου σε μάραρο.

Κοντά της ο Βάγιος σέρνεται πάγάλια στις κτρινασμένες φτέρες ανάμεσα σάν τη χελώνα. Τό λιπόρι τον βαράει κατακέφαλα και γυρίθει να βρει κανένα απόσκιο δροσερό· άγρικαίει όμως τώρα τη συχωριανή του νάνοίγεται τνάσκειλα μέσα στην πυρωμένη άμουδιά που βουλιάζει, με τις απαλάμες δεμένες πίσω στο σβέρο, και να κοιτάζει τα πουπουλένια σύνεφα που σκαρφαλώνουνε στις κυματιστές ράχες του Έλυμπου.

«Γιά, χαρά σου!», ρωτάει εκείνος. «Θά με ψήσεις πάλε...».

«Άκου με, Βάγιο...Νά πιάσεις σίγουρη δουλιά. Θά σε πλακώσουν έβρο μάβρες μέρες και γεράματα.